

Spalovač mrtvol
a jeho filmová
adaptace

Elena Danielková

ÚVOD

Milí čtenáři,

v rukou právě držíte brožuru, která vznikla jako projekt k mé bakalářské práci. Spalovač mrtvol je už řadu let mou nejoblíbenější knihou a filmem. Téma práce i následného projektu tedy pro mě bylo jasnou volbou. Film o příběhu zaměstnance krematoria se dodnes dá zcela jistě brát jako jeden z nejznámějších a nejděsivějších hororů, které kdy byly v Česku natočeny.

V brožuře naleznete informace, které už možná znáte. Radí se mezi ně především údaje o knižní předloze, jejím autorovi či o hercích. Nelze také přehlédnout pár drobností, které Vás možná překvapí a díky nim se o tomto příběhu dozvíte více. Brožura je celá graficky laděna do černobílé kombinace. Věřím, že toto rozhodnutí Vám ještě více navodí děsivou atmosféru a vtáhne Vás do čtení.

Přeji Vám příjemně strávený čas se Spalovačem mrtvol.

Elena Danielková
autorka

OBSAH

LADISLAV FUKS

KNIHA SPALOVAČ MRTVOL

JURAJ HERZ

FILM SPALOVAČ MRTVOL

RUDOLF HRUŠÍNSKÝ

VLASTA CHRAMOSTOVÁ

PARDUBICKÉ KREMATORIUM

ZDROJE

AUTOR

LADISLAV FUKS

*1923

†1994

DÍLO

Pan Theodor Mundstock

Mí černovlasí bratři

Spalovač mrtvol

Myši Natálie Mooshabrové

Vévodkyně a kucharka

...

Ladislav Fuks byl český prozaik a autor především psychologické prózy. Po absolvování vysoké školy působil několik let jako úředník a poté jako zaměstnanec Státní památkové správy.

Prvního vydání své knihy Pan Theodor Mundstock se dočkal ve svých 40 letech. Od této doby začal působit jako spisovatel na plný úvazek. Zemřel ve věku 70 let, osamocený ve svém bytě.

Jeho díla se řadí k tzv. druhé vlně válečné prózy. Častým tématem je holocaust, ztráta lid-
skosti, pocit vyloučení ze společnosti a panický
strach hlavního hrdiny z pronásledování.

Obliba těchto témat mohla pravděpodobně pramenit
z absence rodičovské lásky v dětství a celoži-
votně skrývané homosexuality. Velmi důležitým
znakem Fuksovy tvorby je i opakované používání
stejných motivů.

VÍTE, ŽE?

Navzdory své orientaci se oženil
s italskou kunsthistoričkou. Man-
želský svazek vydržel ovšem jen
několik dní.

Studoval na Filozofické fakultě
Univerzity Karlovy obory pedago-
gika, filozofie, psychologie a dě-
jiny umění.

Studium úspěšně završil získáním
titulu PhDr.

Ve svém bytě byl objeven až dva
dny po smrti.

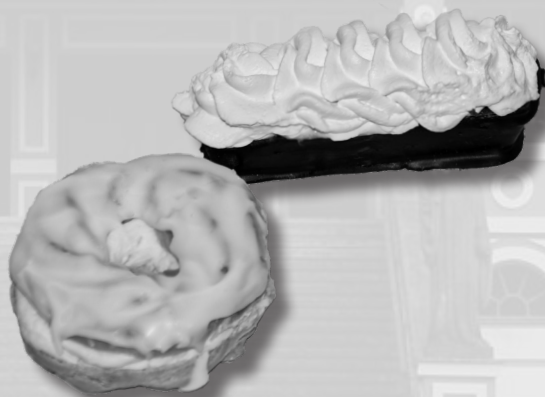

KNIHA SPALOVAČ MRTVOL

Kniha Spalovač mrtvol je novela z roku 1967. Jedná se o horor s prvky grotesky. Řadí se mezi Fuksova nejznámější díla.

Příběh se odehrává před, během a po druhé světové válce. Zde se setkáváme s hlavním hrdinou Karlem Kopfrkinglem, který pracuje v krematoriu. Ve společnosti sám sebe označuje jako spořádaného otce od rodiny, nekuřáka, abstinenta a všeobecně spokojeného člověka. Velmi často ostatním předčítá z novin, nebo z knihy o Tibetu. Z té také pramení jeho postoj ke smrti, která je v knize prezentována jako krásná a jsou si po ní všichni rovni.

Zlom v jeho krásném a spokojeném životě nastává ve chvíli, kdy se po letech setká s přítelem z války Willim Reinkem. Willi, zastánce nacistické ideologie se snaží pacifického Kopfrkingla převést na svou stranu. Ten se ukáže jako velmi ovlivnitelný člověk a postupně se Willimu úplně podvolí.

Po odposlouchávání účastníků židovské slavnosti je za odměnu pozván do nacistického Casina. Tam v dobré náladě postupně udává všechny nepřizpůsobivé osoby z okolí - například lékaře a své spolupracovníky. Když ovšem zjistí, že jeho manželka Lakmé je poloviční Židovka, rozhodne se jí zbavit a oběsit v koupelně. Stejný osud potká i jeho syna Milivoje, čtvrtěčného Žida, kterého umlátí kovovou tyčí v krematoriu.

Jediná dcera Zina přežije díky Kopfrkinglově pomatení smyslů. Ten je následně odvezen do ústavu. Domů je propuštěn až po válce a z vlaku sleduje lidi vracející se z koncentračních táborů.

VÍTE, ŽE?

Celá kniha je protkána postavami, které se v příběhu opakovaně objevují a zase mizí.

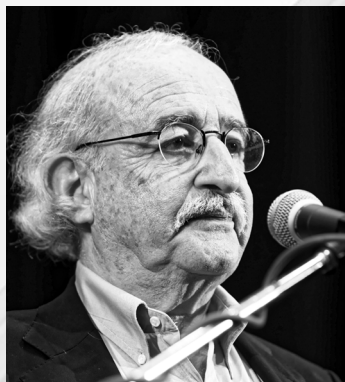
Téměř všichni zaměstnanci krematoria mají zvířecí příjmení: Fenek, Lišková, Srnec, Vrána.

Zvířecí příjmení souvisí s Kopfrkinglovou zálibou v buddhistickém pojetí smrti a reinkarnace.

REŽISÉR

JURAJ HERZ

*1923

†2018

DÍLO

Spalovač mrtvol (1968)
Holky z porcelánu (1974)
Panna a netvor (1978)
Upír z Ferratu (1981)
Habermannův mlýn (2010)

...

Juraj Herz byl český režisér, scénárista a herec. Narodil se na Slovensku do židovské rodiny. Během druhé světové války byli všichni transportováni do koncentračního tábora, odkud se jim podařilo vrátit.

Po válce studoval v Bratislavě fotografii. Následně byl přijat na DAMU na obor loutkoherectví a režie.

Začínal jako asistent režiséra Zbyňka Brynycha a od 60. let už režíroval samostatně.

Jeho debutem se stal film *Sběrné surovosti*, který byl natočen na motivy povídky *Baron Prášil* z Hrabalovy sbírky *Perlička na dně*. Svůj první celovečerní film *Znamení raka* natočil roku 1966.

Jeho tvorba je žánrově velmi rozmanitá. Nejvíce ho proslavily hororové příběhy, avšak točil i pohádky, komedie a seriály.

VÍTE, ŽE?

Úspěšně složil zkoušky na herectví VŠMÚ v Bratislavě, ale pro svůj vzhled nebyl nakonec přijat.

Po vojně krátce hrál v divadle *Semafor*.

Za svou práci získal několik ocenění. Například *Českého lva* nebo *Cenu za mimořádný umělecký přínos světové kinematografii* z MFF *Karlovy Vary*.

FILM SPALOVAČ MRTVOL

Film Spalovač mrtvol byl natočen v roce 1968, ovšem premiéry se dočkal až o rok později. Po prvním promítání se musel ihned uložit do trezoru a znovu byl uveden až v roce 1990. Režisérem je Juraj Herz, který na scénáři spolupracoval společně s autorem příběhu, Ladislavem Fuksem.

Film se od své knižní předlohy liší několika scénami, které byly buď přidány nebo vypuštěny. Nejvýraznějším rozdílem je zcela jistě zakončení příběhu. Ve filmu sedá pan Kopfrkingl do auta členů NSDAP a těší se na spásu celého lidstva. V knize avšak nasedá do sanitního auta a je odvezen do ústavu pro duševně choré. Děj se poté přesouvá do poválečné doby. Při návratu domů sleduje z vlaku lidi vracející se z koncentračních táborů.

V hlavních rolích se setkáváme s nezapomenutelným Rudolfem Hrušínským, který ztvárnil Karla Kopfrkingla. Jeho manželku Lakmé si zahrála Vlasta Chramostová. Ve filmu se objevily další známé tváře. Například Ilja Prachař, jako Willi Reinke a Jiří Menzel v roli nového zaměstnance krematoria pana Dvořáka.

Natáčelo se celkem ve třech krematoriích: v Pardubicích, v Praze-Strašnicích a v Plzni.

VÍTE, ŽE?

Film byl navržen na Oscara v kategorii Nejlepší cizojazyčný film za rok 1969. Avšak do nominačního výběru se nedostal.

V 90. letech se ve Francii stal druhým nejsledovanějším filmem. Zásahu na tom měla výzdoba kina, která kromě černých stuh a věnců dbala na detaily. K vidění byl například i hřebínek pana Kopfrkingla, kterým česal sebe, své děti, ale i mrtvolu.

V roce 2019 se Spalovač mrtvol dočkal nové digitálně restaurované verze.

KAREL KOPFRKINGL

RUDOLF HRUŠÍNSKÝ

*1920

†1994

FILM

Dobry voják Švejk(1956)

Poslušně hlásím(1957)

Rozmarné léto(1967)

Spalovač mrtvol(1968)

Tři veteráni(1983)

Postřižiny(1980)

...

Rudolf Hrušínský byl český divadelní a filmový herec. Vedle toho působil i jako režisér. Narodil se doslova v divadle, kdy ho matka porodila po odehrání kočovného představení.

S herectvím začal už ve věku 15 let. Poté, co nebyl přijat na Konzervatoř v Praze, navštěvoval Hereckou školu E. F. Buriana. V této době začal hrát ve filmech, kam byl i v budoucnosti obsazován velmi často.

Po vystudování působil především v Městských divadlech pražských a v Národním divadle. Jakožto signatář Vaculíkova dokumentu Dva tisíce slov v roce 1968 měl několik let zakázanou činnost. Do filmu jej opět vrátil František Vláčil snímkem Dým bramborové natě.

Po sametové revoluci se angažoval i v politice. Preferenčními hlasy byl zvolen poslancem za Občanské fórum. V této pozici setrval celé volební období a poté svou politickou dráhu ukončil.

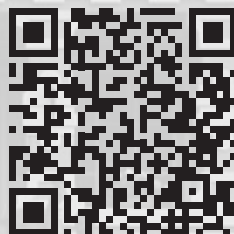
Kromě herectví se aktivně věnoval i rozhlasu.

VÍTE, ŽE?

Roli ve filmu Spalovač mrtvol nejprve odmítal. Důvodem byl velice rozsáhlý technický scénář. Nakonec ho režisér Juraj Herz přesvědčil.

V roce 1977 podepsal Antichartu.

Na rozdíl od pana Kopfrkingla byl vášnivým kuřákem. K ukončení ho nepřinutilo ani prodělání šesti infarktů.

MARIE KOPFRKINGLOVÁ

VLASTA CHRAMOSTOVÁ

*1926

†2019

FILM

Past (1950)

Světáci (1963)

Spalovač mrtvol (1968)

Kuře melancholik (1999)

Odcházení (2011)

...

Vlasta Chramostová byla česká filmová a především divadelní herečka. Studovala na Státní konzervatoři v Brně, odkud poté nastoupila do Městského divadla v Olomouci. Po pár letech přestoupila do Divadla na Vinohradech, kde hrála dvacet let.

Pak divadlo na protest opustila. Nesměla veřejně vystupovat. Situaci vyřešila založením bytového divadla, jehož se účastnili i další slavné osobnosti - např. Pavel Landovský nebo Pavel Kohout.

Stala se také zakládající signatářkou Charty 77. V 90. letech začala hrát v Národním divadle, kde setrvala až do roku 2010.

VÍTE, ŽE?

Jejím druhým manželem byl slavný kameraman Stanislav Milota. Ten spolupracoval například i na filmu Spalovač mrtvol.

V roce 2015 byla uvedena do Síně slávy Národního divadla.

Byla spolupracovnicí StB pod krycím jménem Klára. Svého rozhodnutí později litovala a po sametové revoluci zvažovala dokonce sebevraždu.

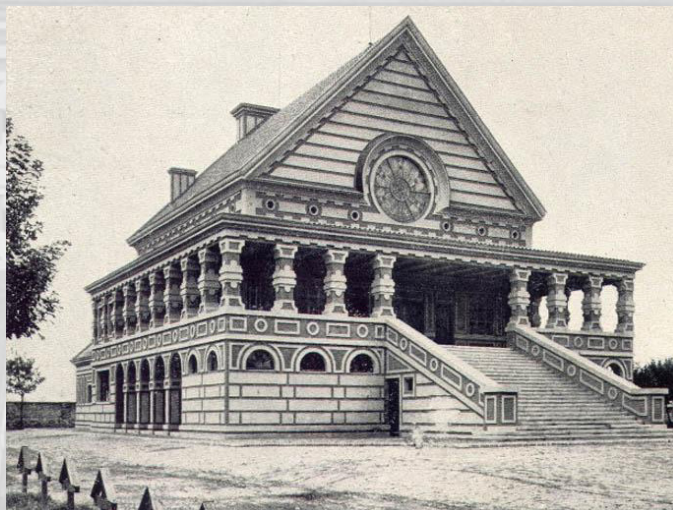

KREMATORIUM PARDUBICE

Pardubické krematorium hraje ve filmu významnou roli a pro mnoho diváků se stalo nezapomenutelným symbolem Spalovače mrtvol.

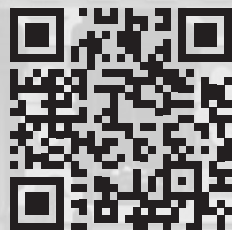
Krematorium bylo postaveno roku 1923 v rondo-kubistickém slohu podle návrhu architekta Pavla Janáka. Disponuje osm a půl metrů vysokou obřadní síní, která je vyzdobena malbou od Františka Kysely.

První zpopelněnou byla slečna Marie Řezáčová. Kremace se konala v den slavnostního otevření budovy a trvala jednu a tři čtvrtě hodiny. Od té doby byla žároviště několikrát modernizována. V 50. letech byla budova zahrnuta do seznamu nemovitých kulturních památek.

V roce 1995 se ke krematoriu přistavila i samostatná budova spalovny a v následujících letech se vybudovaly i nové chladírny a mrazírny. Na přelomu nového tisíciletí se správcem budovy stala firma Služby města Pardubice, a. s. Od této doby prochází postupně celkovou rekonstrukcí.

V roce 2010 bylo krematorium slavnostně prohlášeno za národní kulturní památku a nově si lze „chrám smrti“ virtuálně projít na webových stránkách SmP.

ZDROJE

Ladislav Fuks (str. 3-4)

text: GILK, Erik. Vítěz i poražený: Prozaik Ladislav Fuks. Vydání první. Brno: Host - vydavatelství, 2013, s. 12, 13, 18, 245-256. ISBN 9788074910562.

foto: ČTK. [online]. 2014 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: https://www.denik.cz/ostatni_kultura/pred-20-lety-zemrel-autor-spalovace-mrtvol-20140819.html

Kniha Spalovač mrtvol (str. 5-6)

text: KOVALČÍK, Aleš. Ladislav Fuks: Tvář a maska: Postavy Ladislava Fukse. Vydání první. Jinočany: Nakladatelství H&H Vyšehradská, 2006, s. 161. ISBN 8073190621.

foto: vlastní

Juraj Herz (str. 7-8)

text: Juraj Herz - Filmový přehled. Filmový přehled [online]. 2018 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.filmovyprehled.cz/cs/person/7875/juraj-herz>

foto: Petr Novák, Wikipedie. CC BY-SA 3.0 [online]. 2009 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Juraj_Herz#/media/Soubor:Juraj_Herz_KVIFF.jpg

Film Spalovač mrtvol (str. 9-10)

text: Spalovač mrtvol: Česko-Slovenská filmová databáze [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/4244-spalovac-mrtvol/prehled/>

foto: Snímky z filmu Spalovač mrtvol. Filmové studio Barrandov. 1968.

Rudolf Hrušínský (str. 11-12)

text: VALTROVÁ, Marie. Ve službách Thálie. Divadlo Na Jezerce [online]. 2005 [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www.divadlonajezerce.cz/historie#Rudolf>

foto: Jaromír Svoboda [online]. 1972 [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/fotografie/14882/umelec/2099>

Vlasta Chramostová (str. 13-14)

text: Vlasta Chramostová - Filmový přehled. Filmový přehled [online]. 2018 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://www.filmovyprehled.cz/cs/person/573/vlasta-chramostova>

foto: Filip Habart, rok neuveden. [online]. Dostupné z: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/fotografie/33076/umelec/199>

Krematorium Pardubice (str. 15-16)

text: HÁJEK, Ondřej. Historie vzniku pardubického krematoria. Služby města Pardubic, a. s. [online]. 2016 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: http://www.smp-pce.cz/114/Historie_vzniku/

foto: Fotografie ze stránek Služeb města Pardubice, a. s. [online]. 2016 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: http://www.smp-pce.cz/114/Historie_vzniku/

Foto v pozadí

Ondřej Žvácěk, Wikipedia. CC Attribution 2. 5 Generic [online]. 2014 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pardubick%C3%A9_krematorium,_Pardubice.jpg

2021